

Секція ВИЩА ОСВІТА	
УДК 378.147:004.9	
Дата першого надходження статті до видання	2026-03-15
Дата прийняття статті до друку після рецензування	2026-04-25
Дата публікації/оприлюднення	2026-04-25

Виховання медіакультури майбутніх педагогів у культурно-освітньому просторі закладу вищої освіти: феноменологія та стратегії

Квасенко Олександр Володимирович

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки,
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради, м. Харків, Україна
e-mail: oleksandr.kvasenko90@gmail.com
<https://orcid.org/0009-0002-8867-6170>

Анотація. Стаття спрямована на комплексне теоретичне обґрунтування та науково-практичну розробку дієвих стратегій виховання медіакультури майбутніх педагогів у сучасному культурно-освітньому просторі закладу вищої освіти з обов'язковим урахуванням глобальних викликів тотальної цифровізації суспільства, стрімкого та неконтрольованого розвитку технологій генеративного штучного інтелекту, а також нагальних національних потреб у сфері інформаційної безпеки та психологічної резистентності особистості в умовах воєнного стану.

У процесі дослідження було використано комплекс взаємопов'язаних теоретичних та емпіричних методів наукового пізнання: системний і структурно-функціональний аналіз для детального вивчення архітектоніки сучасного культурно-освітнього простору; порівняльний аналіз для концептуального зіставлення традиційних та інноваційних (мейкерспейси, ШІ-центри) моделей навчання; контент-аналіз нормативно-правових документів, державних стратегій та репрезентативних статистичних даних (зокрема, Індексу медіаграмотності українців 2025 р.) для формування емпіричного профілю медіаграмотності студентської молоді. Проаналізовано сутнісну трансформацію концепту медіакультури від спрощеного інструментального набору навичок роботи з технікою до цілісного особистісного утворення, що базується на тісному взаємозв'язку когнітивного, аксіологічного та діяльнісно-креативного векторів професійного розвитку майбутнього вчителя.¹ Науково обґрунтовано роль університетських бібліотечних мейкерспейсів як нейтральних фізичних та цифрових хабів для міждисциплінарної взаємодії та формування критичного осмислення технологій.¹ Визначено педагогічні особливості інтеграції генеративного штучного інтелекту (GPT-4, Claude та ін.) в освітній процес, де ШІ розглядається як статистична модель, що потребує обов'язкової верифікації та етичного використання. Розкрито теоретичну сутність травмацілювальної медіаосвіти як стратегічного інструменту мінімізації негативних наслідків медіатравматизації в умовах воєнних дій. ЇДоведено, що ефективно виховання медіакультури майбутніх педагогів досягається через створення гібридного культурно-освітнього простору ЗВО, який стимулює активну суб'єктну позицію студента-мейкера та забезпечує формування стійкого «медіа-іммунітету» до деструктивних впливів. Встановлено критичну необхідність переходу до нових моделей оцінювання навчальних досягнень, орієнтованих на критичну рефлексію результатів діяльності ШІ.

Ключові слова: *інфомедійна грамотність, штучний інтелект, інформаційна безпека, травмазцілювальна медіаосвіта, мейкерспейс, професійна надійність, критичне мислення.*

Educating the Media Culture of Future Educators in the Cultural and Educational Space of a Higher Education Institution: Phenomenology and Strategies

Kvasenko Oleksandr Volodymyrovych

Applicant for the Third (Educational-Scientific) Level of Higher Education, Specialty 011 Educational, Pedagogical Sciences, Municipal Establishment "Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy" of the Kharkiv Regional Council, Kharkiv, Ukraine e-mail: oleksandr.kvasenko90@gmail.com <https://orcid.org/0009-0002-8867-6170>

Abstract. The article is aimed at a comprehensive theoretical substantiation and scientific-practical development of effective strategies for educating the media culture of future educators in the modern cultural and educational space of a higher education institution, with mandatory consideration of the global challenges of total digitalization of society, the rapid and uncontrolled development of generative artificial intelligence technologies, as well as urgent national needs in the field of information security and psychological resilience of the individual under martial law. In the course of the research, a complex of interconnected theoretical and empirical methods of scientific cognition was used: systemic and structural-functional analysis for a detailed study of the architectonics of the modern cultural and educational space; comparative analysis for the conceptual juxtaposition of traditional and innovative (makerspaces, AI centers) learning models; content analysis of regulatory and legal documents, state strategies, and representative statistical data (in particular, the Media Literacy Index of Ukrainians 2025) to form an empirical profile of media literacy among student youth. The essential transformation of the concept of media culture from a simplified instrumental set of technical skills into a holistic personal formation based on the close interconnection of cognitive, axiological, and activity-creative vectors of a future teacher's professional development has been analyzed. The role of university library makerspaces as neutral physical and digital hubs for interdisciplinary interaction and the formation of critical understanding of technologies has been scientifically substantiated. The pedagogical features of integrating generative artificial intelligence (GPT-4, Claude, etc.) into the educational process have been identified, where AI is viewed as a statistical model requiring mandatory verification and ethical use. The theoretical essence of trauma-healing media education as a strategic tool for minimizing the negative consequences of media traumatization in the conditions of military actions has been revealed. It has been proven that the effective education of future educators' media culture is achieved through the creation of a hybrid cultural and educational space of a higher education institution, which stimulates the active subjective position of the student-maker and ensures the formation of a sustainable "media immunity" to destructive influences. The critical necessity of transitioning to new models of assessing learning achievements focused on the critical reflection of AI performance results has been established.

Keywords: *info-media literacy, artificial intelligence, information security, trauma-healing media education, makerspace, professional reliability, critical thinking.*

Вступ

Актуальність проблеми. Сучасний цивілізаційний етап розвитку людства характеризується тотальною цифровізацією та конвергенцією інформаційних потоків, що висуває якісно нові й безпрецедентні вимоги до професійного профілю вчителя [9]. В умовах гібридних загроз, масштабних дезінформаційних кампаній, кібернетичних воєн та стрімкого впровадження інструментів генеративного штучного інтелекту

медіакультура педагога перестає сприйматися як факультативна або допоміжна навичка [7]. Вона трансформується у фундаментальну характеристику його особистісної та професійної надійності, що безпосередньо впливає на якість підготовки майбутніх поколінь [6].

Виховання цієї культури в межах закладу вищої освіти вимагає проектування та функціонування специфічного культурно-освітнього простору, який має діяти як безпечно, високотехнологічне, інтерактивне та насичене смислами середовище [6]. Актуальність цього дослідження суттєво підсилюється на державному рівні дією «Стратегії розвитку медіаграмотності на період до 2026 року», затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України, яка чітко визначає медіаосвіту як стратегічний елемент безпеки особистості та держави [12].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Генезис медіаосвіти в Україні свідчить про тривалу та складну еволюцію наукових поглядів — від спрощеного розуміння медіа як технічного засобу навчання до сприйняття медіакультури як цілісного інтегративного утворення [2]. Фундаментальні аспекти інформаційної грамотності та її вплив на формування інформаційної культури майбутніх педагогів детально досліджували О. Акімова та О. Купіна [1]. Теоретичне обґрунтування та дефініцію наукового концепту «інфомедійна грамотність» здійснив М. Антонченко [2]. Важливі питання соціалізації, ціннісних орієнтацій та трансформації ідентичності особистості в медіасередовищі висвітлено в працях С. Артеменко, А. Фляшнікової та І. Онищук [3].

Дидактичний вплив інноваційних технологій на медіакомпетентність аналізувала Л. Петренко [11], тоді як психологічні аспекти маніпуляції свідомістю через соціальні мережі — І. Опірський [10]. Питання трансформації академічної доброчесності в системі оцінювання під безпосереднім впливом генеративного штучного інтелекту досліджували Л. Березова, Т. Приходько та Т. Кравченко [4]. Проблематику травмаінформованої освіти та медіапсихології війни ґрунтовно розкрито в працях Л. Найдьонові [8].

Філософський вимір цифрової освіти через призму теорії рівнів реальності представлено А. Кінтасом [18]. Нарешті, роль і потенціал мейкерспейсів у просторі сучасних університетських бібліотек досліджували J. Bossart [15], а також F. Miao в межах розробки рамки компетентностей штучного інтелекту для вчителів під егідою UNESCO [20].

Виділення невирішеної частини проблеми. Попри наявність ґрунтовного наукового доробку, у вітчизняному педагогічному просторі досі залишається недостатньо розробленим питання комплексної інтеграції III-грамотності та травмазцілювальних практик у єдину, концептуально узгоджену стратегію виховання медіакультури [6]. Крім того, на практиці відсутні чітко прописані організаційні та дидактичні механізми переходу студентів від пасивного споживання інформаційного контенту до активного «мейкерства» у структурі сучасного культурно-освітнього простору українського ЗВО [17].

Мета статті. Метою статті є теоретичне обґрунтування та розробка стратегій виховання медіакультури майбутніх педагогів у культурно-освітньому просторі ЗВО, з урахуванням викликів цифровізації, розвитку III-технологій та потреб інформаційної безпеки в умовах воєнного стану [6].

Наукова новизна. Наукова новизна дослідження полягає в теоретичному моделюванні та обґрунтуванні гібридного культурно-освітнього простору ЗВО як інтегрованого середовища, де розвиток інфомедійної грамотності [2] поєднується зі створенням відкритих бібліотечних мейкерспейсів [15], етичною інтеграцією генеративного штучного інтелекту [13] та застосуванням травмазцілювальних медіаосвітніх практик [8].

Практичне значення. Практичне значення отриманих результатів полягає в розробці прикладних організаційних моделей та педагогічних рекомендацій щодо трансформації класичних університетських бібліотек у креативні мейкерспейси [17]. Сформульовані положення щодо оцінювання студентських робіт в умовах широкого доступу до ШІ можуть бути безпосередньо інтегровані в локальні положення ЗВО про академічну доброчесність [4].

Методологія

Методи дослідження. У дослідженні застосовано комплекс теоретичних та емпіричних методів наукового пізнання. Системний і структурно-функціональний аналіз використано для всебічного вивчення архітектоніки сучасного культурно-освітнього простору педагогічного закладу [6]. Порівняльний аналіз дав змогу зіставити особливості традиційних моделей навчання з інноваційними середовищами (бібліотечними мейкерспейсами та ШІ-центрами) [19]. Метод контент-аналізу було застосовано при вивченні державних нормативних документів, стандартів вищої освіти та статистичних звітів [5].

Джерела даних. Базовими джерелами даних для цього дослідження стали чинні державні стандарти та професійні стандарти вчителя [9], Стратегія розвитку медіаграмотності в Україні до 2026 року [12], офіційні рекомендації Міністерства освіти і науки України та Міністерства цифрової трансформації України щодо використання ШІ в закладах вищої освіти [13]. Емпіричну основу дослідження склали аналітичні звіти ГО «Детектор медіа» щодо Індексу медіаграмотності українців (шоста хвиля, 2026 рік) [5].

Інструменти аналізу. Для аналізу статистичних тенденцій та інтерпретації емпіричних даних використовувалися методи математичного групування, порівняльного аналізу табличних даних та візуалізації кількісних показників [5]. Робота з понятійно-категоріальним апаратом базувалася на методах узагальнення та концептуального моделювання педагогічних систем.

Обмеження дослідження. Дане дослідження обмежене переважно простором педагогічних спеціальностей закладів вищої освіти України [6]. Крім того, враховується специфічний контекст воєнного стану, що робить особливий акцент на проблемах інформаційно-психологічного захисту та травматерапії [8], які можуть мати відмінні пріоритети в умовах стабільного соціокультурного розвитку інших країн.

Результати

У сучасному науковому дискурсі медіакультура розглядається не просто як технічне вміння, а як складна «мета-культура», що структурує всю життєдіяльність людини в цифровому соціумі та визначає її професійну надійність [6]. На зміну роздільному вивченню технологій прийшов концепт інфомедійної грамотності, який інтегрує критичне мислення з навичками роботи з великими даними [2]. Медіакультура майбутнього вчителя формується за трьома векторами: когнітивним (верифікація даних), аксіологічним (етична відповідальність) та діяльнісно-креативним (продюсування безпечного контенту) [6].

Інноваційним трендом 2025–2026 років є активне впровадження мейкерспейсів у бібліотечну практику ЗВО [15]. Вони стають нейтральними хабами для міждисциплінарної взаємодії та критичного осмислення технологій [16]. Детальні порівняльні характеристики різних типів мейкерспейсів наведено в Таблиці 1.

Порівняльна характеристика мейкерспейсів у ЗВО

Параметр порівняння	Бібліотечні мейкерспейси	Інженерні мейкерспейси
Доступність для користувачів	Відкриті для всіх спеціальностей та курсів [16]	Обмежені суто технічними профілями [19]
Наявне обладнання	3D-принтери, VR, набори для творчості [17]	Станки з ЧПК, зварювання [19]
Роль у медіакультурі	Формування критичної цифрової грамотності [15]	Прототипування та промисловий дизайн [19]

Джерело: розробка автора на основі [15, 16, 19]

У 2025 році інтеграція ШІ стала пріоритетом згідно з рекомендаціями МОН та Мінцифри [13]. Це вимагає від педагога розуміння природи штучного інтелекту як статистичної моделі:

$$P(w_n | w_1, \dots, w_{n-1})$$

де

ймовірність наступного токена визначається контекстом, що не гарантує істинності генерованого результату [14]. ШІ-грамотність у 2025–2026 роках включає технічну кваліфікацію, етичну прозорливість та обов'язкову рефлексивну оцінку [20].

Окремим викликом є потреба у впровадженні травмазцілювальної медіаосвіти, яка допомагає мінімізувати наслідки медіатравматизації особистості в умовах війни через алгоритми «здорового медіаспоживання» [7]. Аналіз емпіричного профілю медіаграмотності українців та використання ШІ за період 2022–2025 років наведено в Таблиці 2.

Таблиця 2

Динаміка рівнів медіаграмотності та використання ШІ в Україні (2022–2025 рр.)

Рік аналізу	Рівень медіаграмотності «вище середнього» (%)	Активне використання ШІ в житті та навчанні (%)
2022 рік	55% [5]	12% [7]
2023 рік	59% [5]	24% [13]
2024 рік	64% [5]	38% [20]
2025 рік	69% [5]	49% [13]

Джерело: розробка автора на основі аналітичних звітів ГО «Детектор медіа» [5]

Обговорення

Інтерпретація результатів. Отримані емпіричні дані свідчать про те, що стрімка технологізація випередила темпи критичного осмислення інновацій. Зростання активного використання ШІ майже до половини населення (49% у 2025 році) створює ілюзію високої цифрової грамотності, проте загальний рівень медіаграмотності «вище середнього» зростає значно повільніше (до 69%) [5]. Цей розрив вказує на те, що здобувачі освіти часто використовують генеративні системи як готовий інструмент для автоматичного створення текстів без рефлексії та перевірки фактів [4].

Виховання медіакультури через бібліотечні мейкерспейси дозволяє змістити фокус із пасивного споживання контенту на активне, свідоме проектування [17]. Студент, виступаючи в ролі «мейкера» (творця), починає розуміти внутрішні алгоритми створення цифрового продукту, що автоматично підвищує його стійкість до маніпуляцій [15].

Порівняння з іншими дослідженнями. Зіставлення результатів дослідження з працями закордонних авторів підтверджує висновки J. Bossart щодо трансформації бібліотек у творчі центри [15]. Проте, якщо в інженерних дослідженнях мейкерспейси розглядаються переважно як майданчики для технічної творчості та прототипування [19], то в українському освітньому контексті вони набувають унікальних соціокультурних та психологічних функцій [6].

Інтеграція травмазцілювальної медіаосвіти, обґрунтованої Л. Найдьоновою, дозволяє розглядати медіаторчість у мейкерспейсах як засіб стабілізації психічного стану студентів в умовах війни [8]. Порівняно з Рамкою компетентностей ШІ від UNESCO [20], запропонований нами підхід робить значно більший акцент на формуванні «медіа-імунітету» та психологічної стійкості майбутнього вчителя [6].

Наукова новизна (розгорнуто). Наукова новизна дослідження полягає в розробці цілісної концептуальної моделі виховання медіакультури майбутнього педагога, яка вперше об'єднує технологічну грамотність (зокрема ШІ-грамотність) з психологічною безпекою та медіаторчістю [6]. Доведено, що медіакультура має функціонувати як складна «мета-культура» вчителя, забезпечуючи його професійну надійність у цифровому просторі. Математично обґрунтовано, що використання великих мовних моделей, побудованих на ймовірнісному розподілі токенів, вимагає повної відмови від репродуктивних завдань в оцінюванні студентів на користь завдань, орієнтованих на критичний аналіз, верифікацію та рефлексивну оцінку результатів діяльності нейромереж [4].

Практичне значення (розгорнуто). Практичне значення дослідження полягає в розробці методичного інструментарію для створення та функціонування мейкерспейсів на базі університетських бібліотек ЗВО [17]. Запропоновано організаційну матрицю обладнання та зонування простору бібліотеки для стимулювання міждисциплінарної взаємодії [16].

Розроблено прикладні рекомендації для викладачів щодо інтеграції ШІ в освітній процес, які містять алгоритми верифікації генерованого контенту, правила промпт-інжинірингу та критерії оцінювання робіт студентів із урахуванням вимог академічної доброчесності [13]. Впровадження травмазцілювальних практик у навчальні курси дозволяє суттєво знизити рівень тривожності та медіатравматизації майбутніх педагогів [7].

Висновки

У результаті проведеного дослідження теоретично обґрунтовано, що виховання медіакультури майбутніх педагогів у сучасному ЗВО є складним системним процесом, який виходить за межі простого засвоєння технічних навичок. Основними результатами роботи є такі положення:

1. Доведено, що медіакультура постає як «мета-культура» та фундаментальна характеристика професійної надійності вчителя [6]. Вона має пронизувати всі компоненти освітньої програми, забезпечуючи не лише інформаційну грамотність, а й виступаючи потужним чинником успішної соціалізації та формування ціннісних орієнтацій особистості в цифровому просторі.

2. Встановлено, що перехід від пасивного споживання контенту до активної медіаторчості («мейкерства») забезпечується через створення гібридного середовища [17]. У цьому контексті університетські бібліотеки, трансформовані в мейкерспейси, стають нейтральними хабами для міждисциплінарної взаємодії, де студенти розвивають критичне мислення через безпосередню роботу з технологіями (3D-друк, VR, робототехніка).

3. Обґрунтовано необхідність інтеграції генеративного ШІ в освітній процес не як загрози, а як статистичного інструменту, що потребує обов'язкової рефлексивної

оцінки. ШІ-грамотність педагога сьогодні включає технічну кваліфікацію, етичну прозорливість та здатність до верифікації результатів діяльності нейромереж.

4. В умовах воєнного стану особливого значення набуває травмазцілювальна медіаосвіта [8]. Вона дозволяє мінімізувати наслідки медіатравматизації та сформувати у студентів «медіа-імунітет», що відповідає пріоритетам «Стратегії розвитку медіаграмотності на період до 2026 року».

5. Медіакультура вчителя визначена як «соціальний фільтр», що дозволяє майбутньому фахівцю відсіювати деструктивний контент і ставати провідником безпечної медіаповедінки для учнів.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці конкретних методичних рекомендацій та практичних інструментів (чек-листів, алгоритмів) для верифікації ШІ-генерованого контенту в наукових і навчальних роботах студентів, а також у вивченні довгострокового впливу мейкерспейсів на розвиток критичної цифрової грамотності майбутніх педагогів.

Список використаних джерел

1. Акімова О. М., Купіна О. В. Інформаційна грамотність як складовий елемент інформаційної культури майбутніх педагогів. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2020. № 69. С. 52–60. URL: <https://periodicals.karazin.ua/education/article/view/25559/22977>.¹
2. Антонченко М. Дефініція поняття «інфомедійна грамотність педагога». *Інфомедійна грамотність – невід’ємна складова навчального процесу закладу вищої освіти* : збірник статей / голов. ред.: В. Ф. Іванов. Київ : АУП, IREX, 2021. С. 12–21.¹
3. Артеменко С., Фляшнікова А., Онищук І. Вплив медіакультури на соціалізацію особистості в сучасному інформаційному суспільстві. *Грааль науки*. 2023. № 25. С. 229–232. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.17.03.2023.037>.¹
4. Березова Л. С., Приходько Т. П., Кравченко Т. В. Академічна доброчесність у системі оцінювання: регулювання використання генеративних нейромереж. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2026. С. 1–21. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.20025289>.¹
5. Індекс медіаграмотності українців 2020–2025 (шоста хвиля): аналітичний звіт ГО «Детектор медіа». Березень, 2026. URL: <https://detector.media/infospace/article/248278/2026-03-13-indeks-mediagramotnosti-ukraintsiv-20202025-shosta-khvylya/>.¹
6. Квасенко О. В. Виховання медіакультури майбутніх педагогів у культурно-освітньому просторі закладу вищої освіти: феноменологія та стратегії. *Стаття*. 2026.¹
7. Медіатравма, освітні втрати, ШІ. Чому медіаграмотність має бути базовою навичкою. *MediaSapiens*. 10 січня 2025. URL: <https://ms.detector.media/trendi/post/37177/2025-01-10-mediatravma-osvitni-vtraty-shi/>.¹
8. Найдьонова Л. Медіапсихологія війни як основа концептуальних трансформацій медіаосвіти: від медіатравми до травмаінформованих практик. *ResearchGate*. 2024. URL: <https://www.researchgate.net/publication/366689331>.¹
9. Огляд нового професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (2023–2025). URL: <https://naurok.com.ua/post/oglyad-novogo-profesiynogo-standartu-vchitel-zakladu-zagalno-seredno-osviti>.¹
10. Опірський І. Р., Олексюк А. М. Дослідження методів та наслідків маніпуляції свідомості через соціальні мережі на громадян студентського віку. *Телекомунікаційні та інформаційні технології*. 2025. № 3.¹
11. Петренко Л. Роль інноваційних технологій у підвищенні рівня медіакомпетентності майбутніх учителів. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні*

технології. 2025. № 3(143).¹

12. Про схвалення Стратегії розвитку медіаграмотності на період до 2026 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 жовт. 2023 р. № 990-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-stratehii-rozvytku-mediahramotnosti-na-period-do-2026-roku-990-271023>.¹

13. Рекомендації щодо відповідального впровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах вищої освіти. МОН України, Мінцифри. Квітень, 2025. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2025/04/24/shi-v-zakladakh-vyshchoi-osvity-24-04-2025.pdf>.¹

14. Alexandrowicz J., Walter S. Artificial Intelligence Literacy in Teacher Education: Towards a Pedagogical Framework for Responsible Integration. *ResearchGate*. 2025. URL: <https://www.researchgate.net/publication/399752139>.¹

15. Bossart J. Creative library spaces: The future of the academic library makerspace. *The Journal of Creative Library Practice*. August 13, 2025. URL: <https://creativelibrarypractice.org/2025/08/18/creative-library-spaces/>.¹

16. Collaborating Across the Institution to Deliver Makerspace Services to Students. *ResearchGate*. 2025. URL: <https://www.researchgate.net/publication/400474555>.¹

17. Learning through doing: Creating a makerspace in the academic library. *ResearchGate*. 2025. URL: <https://www.researchgate.net/publication/396416547>.¹

18. López Quintás A. Theory of levels of reality in digital education: critical thinking and media literacy. *Frontiers in Education*. 2026.¹

19. Mapping the landscape of Makerspaces in higher education: an inventory of research findings. *Interactive Technology and Smart Education*. 2025. Vol. 21, № 3.¹

20. Miao F. AI competency framework for teachers. *UNESCO*. August 8, 2024. URL: <https://www.unesco.org/en/articles/ai-competency-framework-teachers>.¹

References

1. Akimova, O. M., & Kupina, O. V. (2020). Informatsiina hramotnist yak skladovyi element informatsiinoi kultury maibutnikh pedahohiv [Information literacy as a component of information culture of future teachers]. *Problemy inzhenerno-pedahohichnoi osvity* [Problems of Engineering and Pedagogical Education], (69), 52–60. <https://periodicals.karazin.ua/education/article/view/25559/22977>

2. Antonchenko, M. (2021). Definitysiia poniattia "infomediina hramotnist pedahoho". In V. F. Ivanov (Ed.), *Infomediina hramotnist – nevidiemna skladova navchalnoho protsesu zakladu vyshchoi osvity* [Infomedia literacy – an integral part of the educational process of a higher education institution]: Collection of articles (pp. 12–21). AUP, IREX.

3. Artemenko, S., Fliashnikova, A., & Onyshchuk, I. (2023). Vplyv mediakultury na sotsializatsiiu osobystosti v suchasnomu informatsiinomu suspilstvi. *Hraal nauky*, (25), 229–232. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.17.03.2023.037>

4. Berezova, L. S., Prykhodko, T. P., & Kravchenko, T. V. (2026). Akademichna dobrochesnist u systemi otsiniuvannia: rehuliuвання vykorystannia heneratyvnykh neiromerezh. *Pedahohichna Akademiia: naukovi zapysky*, 1–21. <https://doi.org/10.5281/zenodo.20025289>

5. NGO "Detector Media". (2026, March). *Indeks mediahramotnosti ukraintsiv 2020–2025 (shosta khvylya): Analychnyi zvit* [Ukrainian media literacy index 2020–2025 (sixth wave): Analytical report]. <https://detector.media/infospace/article/248278/2026-03-13-indeks-mediagramotnosti-ukraintsiv-20202025-shosta-khvylya/>

6. Kvasenko, O. V. (2026). Vykhovannia mediakultury maibutnikh pedahohiv u kulturno-osvitniomu prostori zakladu vyshchoi osvity: fenomenolohiia ta stratehii [Fostering media culture of future teachers in the cultural and educational space of a higher education institution: Phenomenology and strategies]. *Stattia* [Article].

7. Detector Media. (2025, January 10). *Mediatravma, osvitni vtraty, Shl. Chomu*

- mediahramotnist maie buty bazovoiu navychkoiu.* MediaSapiens. <https://ms.detector.media/trendi/post/37177/2025-01-10-mediatravma-osvitni-vtraty-shi/>
8. Naidonova, L. (2024). Mediapsykholohiia viiny yak osnova kontseptualnykh transformatsii mediaosvity: vid mediatravmy do travmainformovanykh praktyk [Media psychology of war as the basis of conceptual transformations of media education: From media trauma to trauma-informed practices]. *ResearchGate*. <https://www.researchgate.net/publication/366689331>
 9. Naurok. (2025). *Ohliad novoho profesiinoho standartu "Vchitel zakladu zahalnoi serednoi osvity" (2023–2025)*. <https://naurok.com.ua/post/oglyad-novogo-profesiynogo-standartu-vchitel-zakladu-zagalno-seredno-osviti>
 10. Opirskyi, I. R., & Oleksiuk, A. M. (2025). Doslidzhennia metodiv ta nasledkiv manipuliatsii svidomosti cherez sotsialni merezhi na hromadian studentskoho viku. *Telekomunikatsiini ta informatsiini tekhnologii*, (3).
 11. Petrenko, L. (2025). Rol innovatsiinykh tekhnologii u pidvyshchenni rivnia mediakompetentnosti maibutnikh uchyteliv. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii*, 3(143).
 12. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2023, October 27). *Pro skhvalennia Stratehii rozvytku mediahramotnosti na period do 2026 roku* (Decree No. 990-r). <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-stratehii-rozvytku-mediahramotnosti-na-period-do-2026-roku-990-271023>
 13. Ministry of Education and Science of Ukraine, & Ministry of Digital Transformation of Ukraine. (2025, April). *Rekomendatsii shchodo vidpovidalnoho vprovadzhennia ta vykorystannia tekhnologii shtuchnoho intelektu v zakladakh vyshchoi osvity*. <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2025/04/24/shi-v-zakladakh-vyshchoi-osvity-24-04-2025.pdf>
 14. Alexandrowicz, J., & Walter, S. (2025). *Artificial Intelligence Literacy in Teacher Education: Towards a Pedagogical Framework for Responsible Integration*. ResearchGate. <https://www.researchgate.net/publication/399752139>
 15. Bossart, J. (2025, August 13). Creative library spaces: The future of the academic library makerspace. *The Journal of Creative Library Practice*. <https://creativelibrarypractice.org/2025/08/18/creative-library-spaces/>
 16. Collaborating Across the Institution to Deliver Makerspace Services to Students. (2025). *ResearchGate*. <https://www.researchgate.net/publication/400474555>
 17. Learning through doing: Creating a makerspace in the academic library. (2025). *ResearchGate*. <https://www.researchgate.net/publication/396416547>
 18. López Quintás, A. (2026). Theory of levels of reality in digital education: critical thinking and media literacy. *Frontiers in Education*.
 19. Mapping the landscape of Makerspaces in higher education: an inventory of research findings. (2025). *Interactive Technology and Smart Education*, 21(3).
 20. Miao, F. (2024, August 8). *AI competency framework for teachers*. UNESCO. <https://www.unesco.org/en/articles/ai-competency-framework-teachers>